

Álmos Andor – kisbirtokos Krúdy *Napraforgó* című regényében. Hajdan nagy hírű nemesi családjában a középkori férfiak véren-pénzen szereztek vagy rabolták és egy életen át gyötörték asszonyaikat, az utóbbi generációkkal viszont minden az ellenkezőjére fordult: ~ nagypapa is és apja is reménytelen szerelmében dobta el magától az életet. Ő maga egy végső, kétségbeesett ölekezésből született, és özvegy anyja nevelte fel. Magányos, enervált férfi lett belőle, remeteként élt őseitől maradt málladozó udvarházában a Tisza kis szigetén. Hosszabb ideig egy adakozó szívű, kissé már hervadó szépasszony, Rizujlett karjai között talált anyás gyengédséget. Amikor a közeli birtok, Bujdos úrnője, EVELIN iskolái végeztével megjelent bimbózó szépségében, ~ hódolatteljes lovagjává szegődött, elhalmozta gondoskodása minden jelével, de inkább atyai, mint udvarlói modorban. Negyvenöt évét érezve nem mert, nem akart közeledni az ifjú hölgyhöz, ám a visszafojtott szerelem kínjaiba évente „belehalt”: napokig hegedült étlen-szomjan, majd nyitott koporsóba fekvé tetszhalálba merevedett, és ott feküdt, míg csak Evelin gyengéden vissza nem duruzsolta az életbe. A magára szabott határt akkor sem lépte át, amikor az imádott nőt otthagya reménytelen szerelme, KÁLMÁN³; a közelgő tölre is csak melankolikus jelenlétét ígérte neki vigaszul olyankorra, ha rátör az elhagyatottság bánata, meghagyva a tétova reményt, hogy szerelme egyszer majd áttör a magára kényszerített tartózkodáson.

Alvinczi Eduárd – császári és királyi kamarás, aranysarkantyús lovag Krúdy Gyula *A vörös postakocsi*, *Őszi utazások a vörös postakocsin* és *Valakit elvisz az ördög* című regényeiben. A honfoglaló Gut-Keled nemzetségből származtatta magát, keleties arca

nyomán sokan tatár kánok ivadékanak képzelték. Ifjan, rövid diplomáciai karrierje alatt hatalmas vagyont kártyázott el, és sikeresen párbajozott; a kártya és a lóverseny szenvedélye később is elkísérte (ő tartotta fenn a legnagyobb versenyistállót), és a kardnak idős koráig mestere maradt. Mérheteren gazdagsága ellenére puritán életet élt a pesti Arany Sas Szálló kétszobás, vaságyas apartmanjában, és legszívesebben egy vörösre festetett öreg postakocsiban utazgatott a századvégen is. Gavalléros gesztusokra viszont két kézzel szórta a pénzt; egyszer Ferenc Józsefet is megszegyenítette bőkezűségével, és ezután hosszú évekig nem tehetette be lábát az imádott császárvárosba. Titokzatos lénye sok nőt megbabonázott, ő pedig a lovagi hódolat és a fejedelmi fölény elegyével szemelgetett közülük. Atyai barátsággal viseltetett REZEDA KÁZMÉR iránt, de ez nem akadályozta abban, hogy a szerkesztő egyik-másik kedvesét pusztá varázsával elhódítsa tőle. Az egyik télen a messzi Kárpátalján fekvő birtokaira utazott népes társasággal; a havas vadonban Rezeda a nyomára bukkant, hogy a társaság egyik rejtélyes tagja, egy angol vendég voltaképp a balsorsú Rudolf trónörökös reinkarnációja, aki rövidesen vissza is tért a túlvilágra. Ebben ~ annak előjelét látta, hogy elnyerte a császár bocsánatát. – A nagyrú modellje a milliomos dzsentrí, párbajhős és szerencsejátékos, államférfi és köziró, Szemere Miklós (1856–1919) volt. A három regény közül az elsőben még ereje teljében látjuk, varázsa töretlen; a téli utazás már kissé megkopott, külön fantasztának mutatja, akinek a kontúrjai elbizonytalanodnak; a harmadik regényben végleg korszerűtlenné válik, a magyar nemesiség régi fényének feltámasztásán fáradozik donquijotei módon. Ebben a műben a Nyírség városait látogatja végig, és felvásárolja a reménytelen váltókat, hogy az eladósodott dzsentrí réteget megszabadítsa fojtogató terheitől, mivel az a meggyőződése, hogy az igaz magyarság fenntartó ereje a középneemesség lehetne. Persze mindenütt ezrével tolakodnak a váratlan alamizsnáért, ő pedig

annyi elszomorító példáját látja a züllöttségnek, kapzsiságnak és elvtelen törtetésnek, főleg a vén salabakterek között, hogy végleg letesz nemzetmentő ábrándjairól.

Evelin – teljes nevén Nyírjes E., ifjú föld-birtokosnő Krúdy Gyula *Napraforgó* című regényében. Egy fővárosi nőnevelő intézetben végezte iskoláit; itt kötött barátságot MASZKERÁDI KISASSZONY-nal, és itt ébredt benne szerelem a léha KÁLMÁN³ iránt. Józsefvárosi házában fogadta néha ennek a csinos bohém ifjúnak a látogatásait; amikor megunt a örökös pumpolását és csapodárságát, elköltözött nyírségi birtokára, Bujdosra, a Felső-Tisza vidékére, ahol a béke, az áldott természet és ÁLMOS ANDOR atyai gondoskodása várt rá, s ahol zavartalanul elmerülhetett kedves romantikus regényeinek olvasásában. Ám hamarosan megjelent Maszkerádi Malvin, és hosszú vendégeskedésre rendezkedett be nála. Mint mondta, kész minden bajtól megvédeni őt; a bajon leginkább Kálmán várható zaklatását értette. A barátnő sokat mesélt kalandos életútjáról, közben megvívta csatáit makacs imádójával, a gáláns PISTOLI-val, akit ő nevezett el a Nyírség Falstaffjának. A télre eljött a tavasz és a nyár, Kálmán valóban felbukkant; a jó hírére kényes ~ Pistoli vendég-házában szállásolta el, és ott látogatta meg néha barátját. Csak az elhunyt Pistoli posztumusz üzenetéből tudta meg, hogy a vendég-házat a barátnője is sűrűn felkereste. ~ ekkor Malvint kiutasította házából; Kálmánnak talán még megbocsátott volna nagy szívével, de a távozó barátnő odavágta, hogy Kálmán már az övé, őrá vár Pesten, tehát nem érdemes számítani rá. A még mindig ifjú szép nő felkészült a melankolikus magányra, amelyet csak Álmos Andor hódolata fog enyhíteni azzal a tétova reménnyel, hogy szerelme egyszer majd széttöri a magára kényszerített tartózkodást. – A filigrán, fekete hajú és fehér bőrű leány csupa szelíd szívjóság, figyelem és odaadás; ábrándjai közt élve kevés fogózkodót talál a való világban. Szerelmét méltatlanra pazarolja, de ez alig szegi kedvét, mert

nem kapni, hanem adni akar. Andort gyengéden szereti, és a férfi valóban méltó társa lehetne, ha a családi végzet nem ítélte volna meddőségre a szenvedélyeiben.

Kálmán³ – teljes nevén Végsőhelyi K., ifjú bohém Krúdy Gyula *Napraforgó* című regényében. Félbemaradt jurátus volt, aki idős szeretőitől csalta ki vagy tőlük lopta el a pénzt kártya- és lóversenyadósságai rendezésére. Szentkép gyanánt imádta a szép EVELIN-t, de az ő naiv bőkezűségét is alaposan kihasználta, miközben olykor a vállán sírta ki a bánatát szerelmi csalódásai miatt. Amikor a lány hosszabb időre elköltözött józsefvárosi házából nyírségi birtokára, a mindenéből kifogyott ~ utánament, és szemrehányást tett neki, hogy szó nélkül cserbenhagyta őt. Evelin öreg barátját, PISTOLI-t kérte meg, hogy szállásolja el az ifjút a kis vendégházában, és itt látogatta meg őt néha, hogy a kerti padon elüldögéljenek. Nem tudta szegény lány, hogy a vendégházat szívbéli barátnője, MASZKERÁDI KISASSZONY is fel-felkeresi, sőt hogy ~ már végleg át is pártolt a tüzesebb és még gazdagabb szeretőhöz.

Maszkerádi kisasszony – teljes nevén M. Malvin, gazdag úrilány Krúdy Gyula *Napraforgó* című regényében. Apja francia vagy német születésű kalandor volt a régi Pesten, szenvedélyes szívtipró, akit megrontott lányok atyái és felszarvazott férjek átkoztak és üldöztek mindenfelől. Mégsem az ő kései vagy pisztolyaik végeztek vele, hanem egy cserbenhagyott szerető kötőtűje, a szívébe döfve. A városi legenda szerint a halott kísértete megjelent egy éjszaka a gyilkos nőnél, és utolsó ölekezésükből fogant a lány, aki a Malvin nevet kapta. Az anya belehalt a szülésbe, a gyermeket a sógora, gazdag pesti polgár neveltette fel, és halálakor ráhagyta vagyonát. ~ a kettős örökség folytán dúsgazdag lett. A nőnevelésében, ahol a kecses kis EVELIN-nel barátságot kötött, már kitűnt társnői közül karcsú, ruganyos termete, smaragdzöld szemének kihívó pillantása és hercegnői fellépése révén. Nemzetközi kalandornő lett belőle, legalábbis ezt híresztelte magáról; egyszer meglátogatta Evelint Bujdoson, nyírségi birtokán, és hosszabb időre

beszállásolta magát az udvarházába. A birtokszomszéd, a hírhedt szívtipró PISTOLI azonnal ostromot indított a meghódítására. A koros, elhízott kurtanemes parlagi modora mulattatta is, bosszantotta is ~t, ugratta őt, évődött vele, és többnyire kinevette. Amikor Bujdoson megjelent KÁLMÁN³, Evelin csapodár szerelme, és Pistoli vendégházában kapott szállást, itt ~ titokban többször meglátogatta a legényt. Pistoli megpróbálta zsarolni azzal, hogy felfedezte a titkát; ~ végigvágott rajta a lovaglóstórával, de utóbb jobbnak látta megengesztelni őt. Egy éjszaka megjelent a házában; másnap reggel a ténsurat holtan találták. Talán a szerelmi élmény hevessége ártott meg néha már akadozó szívének, vagy ki tudja? A ravasz öreg mindenestre a másvilágról is módot talált rá, hogy tudassa Evelint a vendégházban történekről. ~ egy zajos jelenet után kénytelen volt azonnal csomagolni; távozása előtt odavetette barátnőjének, hogy szerelmesére ne számíton többé, mert a férfi már órá vár Budapesten.

Pistoli [pisztoli] – kurtanemes Krúdy Gyula *Napraforgó* című regényében. A Nyírség garabonciása volt, rátarti úr és cégéres csavargó, női szívek típrója, kocsmárosnék kényeztetett szeretője. Ifjabb korában meglakta az elmeogyintézetet is, onnan szöktette meg első feleségét, akit aztán kénytelen volt visszavinni oda, majd két további felesége végzte ugyanabban az intézményben. A korrallal ~ potrohos lett, a lábszára elvékonyodott, olykor csúsz hasogatta, a szeme is kidülledt, de sem hódító kedve, sem a nőknek az iránta való hajlandósága nem csappant meg számottevően. Szerelmének tárgya sűrűn változott, de hevesége nem, és mert a szót ügyesen forgatta, minden nővel el tudta hitetni, hogy egyedül őt szereti. Birtokszomszédját, EVELIN-t áhítatosan tisztelte, annak vendége, MASZKERÁDI KISASSZONY láttán viszont valósággal tűzbe jött. Megérezte benne a nemes vadat, és heves udvarlásba fogott. Azt se bánta, hogy az éles nyelvű amazon kicsúfolja, biztos volt benne, hogy végül célt fog érni nála. Evelin kérésére vendégházába fogadta a hölgy lovagiát, KÁLMÁN³-t, ahol Evelin az ifjút néha meglátogatta. ~ felfigyelt rá, hogy olykor az ő imádoztja, Maszkerádi Malvin távozik a vendégházból; jelezte neki, hogy tud a titokról, remélve, hogy hallgatása ígéretével megvásárolhatja a hölgy hajlandóságát. A cudar kisasszony azonban végigvágott rajta a lovaglőostorával; napokig tartó keserves bolyongás után ~ levelet írt Evelinnek, melyben lerántotta a leplet barátnője árulásáról, és megbízta öreg mindenesét, hogy halála esetén kézbesítse írását a kisasszonyhoz. Malvin megjelent nála azon éjjel, hogy úgymond megbékítse őt; reggel a ténsúr holtan találtatott az ágyában. Bizonyára egyre rozogább szíve mondta fel a szolgálatot a rég sóvárgott ölelés szokatlan hevétől, avagy ki tudja... Temetése sokáig emlékezetes maradt. Kevesen gyűltek ravatalához, pap sehol sem akadt, aki a hirhedt istentelen tetemét beszentelte volna. Akik a messzi temetőbe kísérték, azokat szétzavarta egy hirtelen támadt heves zivatar; a koporsót csak ledobták a hatalmas

jegenye tövébe, ahol a sír már ki volt ásva. A fa a viharban egy villámtól kigyúlt, és fátylaként égett reggelig, aztán már sem a sírt, sem a koporsót nem találták többé. – Halálának és temetésének bizarr körülményei folytán elterjedt a vidéken a hiedelem, hogy a vén megyerossa csak tetszhalott volt, a zivatar életre keltette, és azóta bolyong valamerre. Egyesek látni is vélték itt-ott, és hitük szerint vissza kellett térnie egy időre a túlvilágról, hogy vétkei egy részét jótettekkel levezekelve. Maga Krúdy erre a mendemondára alapozta *Kleofásné kakasa* című későbbi elbeszélését. Ebben az immár jámbor ~ úrnak mesélik a szíve a szegény Kleofásné, akinek a férje börtönben ül, neki pedig vándorcigányok ellopták szeretett szépséges kakashát. Öreg lován nekiindul, hogy a kakast megkeresse. Útján egy fogadóba tér be, és itt résztvevően meghallgatja egy bánatos asszony vallomását hányatott életéről. A lovát közben ellopják, a kakast viszont sikerül megszereznie, és gyalog visszatér vele a faluba.

Rezeda Kázmér – bohém szerkesztő ('lézengő hírlapíró') és író Krúdy Gyula *A vörös postakocsi*, *Őszi utazások a vörös postakocsin* és *Rezeda Kázmér szép élete* című regényekben. A délceg, elbűvölő modorú gavallér élete a nők körül forgott, a nőké pedig ökörlötte. A fenti regények közül az elsőben ~ a húszas éveiben járt, és noha kamaszkora óta mindig szerelmes volt valamely lányba vagy asszonyba, ábrándos kedélye és félénksége miatt ezek a kapcsolatok az áhítatos széptevés fokán rekedtek meg. Egy időben két barátnő, két ifjú színésznő hódoló lovagjává szegődött, akik szerződöttes reményében jöttek a fővárosba. ~ szíve a kettő közül Horváth Klárához húzott; érzelmeit ugyan nem hozta tudomására, mégis zokon vette, hogy a lány, habár reménytelenül, az ő nagyúri pártfogójába, **ALVINCZI EDUÁRD**-ba szerelmes. A mélabús lelkialkatú férfi öngyilkosságot kísérelt meg, és mivel a búcsúlevelét Klárához címezte, a lány ápolta odaadóan, míg talpra nem állt. ~ már lélekben elkészült rá, hogy hálából nőül veszi őt, de e végzetes lépéstől megmentette, hogy Klára szerződést fogadott el egy vidéki városban, és búcsút vett tőle. – A második regényben ~ már idősebb lett, és egy budai vincellér lányát, a vonzóan kancsal, filigrán termetű Krónprinc Irmát

nyerte meg kedveséül. Alvinczi úr mindkettőjüket meghívta népes társasággal együtt egy téli útra kárpátaljai kastélyába; a havas tájon a szeretők sokat kószáltak, édelegtek és civakodtak. ~ véletlenül szem- és fültanúja volt egy jelenetnek, amelyből kiviláglott, hogy egyik útítársuk, a hallgatag, sápadt angol úr nem más, mint a balsorsú Rudolf trónörökös reinkarnációja, aki rövidesen el is tűnt a tájékról; ezzel a hírrel örömet szerzett vendéglátójuknak. Ő viszont nem örült annak, hogy Irmát is megbabonázta Alvinczi varázsos vonzása, amelynek kedvese nem tudott vagy talán nem is akart ellenállni, és ez véget vetett kapcsolatuknak. – A harmadik könyvben ~ a negyvenes éveibe ért; egy újságíró kollégájának a felesége, Császárné Fruzsina volt a szeretője. Az érdekes, eredetien öltöző hölgy nagyon ragaszkodott ~hoz, olykor már kissé terhes módon is; azt viszont nem sejtette, hogy lovagjára az évek során három barátnője is szemet vetett, és Kázmérja gyengébb volt, hogysem a kínálkozó alkalmakat elszalassza. Ha az érzelmi bonyodalma miatt ~ életkedve megcsappant, és búskomorságba esett, olyankor hetekre elvonult Johanna asszony különös panziójába, ahol az odaadó hölgy meggyúrta, feltáplálta, a testi és lelki vigasz minden nemével talpra állította. Ez a könyv a háború kitörésének napjait követi hősünk életútját. – A melankolikus gavallér, a szerelem ingyence, a hódítás művésze és a hangulatok költője maga az író, ~ az ő stilizált alakmása. Míg a másik álcázott Krúdy-önportré, **SZINDBÁD** a kisvárosi hangulatok és a nosztalgikus múlt álmvizzeit hajózta be öregkori visszaemlékezéseiben vagy a színhelyeket újra felkeresve, ~ mozgástere Pest és Buda, kocsmák, szállók és mulatók, a divatos korzók és a Városliget, idő a jelen, a századelő, az utolsó békeévek, ~ pedig többnyire illúziótlanabban tévelyeg a kevésbé ábrándos nőalakok között. A két alakmás közül ~ hordozza a felismerhetőbb önéletrajzi vonásokat; sokat elárul az is, hogy a fiatal Krúdy már 1895-ben ~ néven jegyezte írásait a *Debreceni Ellenőr*-ben.

Szindbád – a szerző egyik alakmása Krúdy Gyula *Szindbád ifjúsága*, *Szindbád utazásai* és *Szindbád: A feltámadás* című novellafüzeteiben. Az Ezeregyéjszaka világjáró hajója ő a tizenkilencedik század végének magyar világába vetve, aki kikötők helyett női ajkak, és ölek, és fátyolos emlékek között bolyong. Semmi köze a szilaj szoknyavadász Don Juanhoz, a fondorlatos és erőszakos nőfalóhoz. Ő ábrándos gavallér, aki inkább hódol, mintsem hódít, akinek részegítő illat a nő, és aki flastrom a sebzett női szíveknek. Kissé enerzált bohémként járja végig az életet, amely nála mindig bizonytalan kontúrokkal folyik át az álomba; ugyanilyen opálosan derenge-

nek át emlékei a jelen való pillanaton. „Mindent szeretett, ami hazugság, illúzió, elképzelés, regény” – maga Krúdy jellemezte így. A novellák többségében az öszülő gavallér emlékszik vissza ifjúkori kalandjaira, sok esetben felkeresi a helyszínt, s olykor találkozik is hajdani szíve hölgyével. Ezeknek a hajdani kalandoknak színhelye többnyire kisváros, ideje a romantikusan átszineződött múlt vagy annak a jelenbe átsugárzó mélabús hangulata. ~nak sok élete van, meghal, és különös tárgyakká változik nők kezében, feltámad, és új utakra indul. Kétségtelenül önportré ~, a történetekben sok az önéletrajzi mozzanat, a bohém életmód is a szerzőét tükrözi, de az egyéni vonások feloldódnak a líraivá stilizált figurában, és abban az ironikus nosztalgiában, amely minden történetét belengi. Az író ugyancsak önmagáról mintázta több regényének vissza-visszatérő alakját, REZEDA KÁZMÉR-t. – Márai Sándor támasztotta fel még egyszer a mélabús utazó alakját *Szindbád hazamegy* című regényében, ám itt a név az alak megteremtőjét, magát Krúdyt jelenti. Az író élete utolsó napját rekonstruálja, vagy inkább teremti meg Márai képzelete: a kora reggeli órától, amikor ~ fiákerrel útnak indul óbudai otthonából, a késő estéig, amikor fáradtan aludni dől, hogy álmából föl se ébredjen többé. Hatvan pengőt szerezni akárhonnan, ezzel az elhatározással kelt útra, de utazása a pesti tavaszban lassan nosztalgikus emléktúrává vált. A gőzfürdőben elernyedve ifjúkora íróanyagait idézte fel, a kisebb-nagyobb kávéházakat, ahol egy nagy nemzedék építette fel az új irodalmat egy-egy kávé vagy pohárnyi víz mellett ülve, viták és játékok között, a cigarettafüstben. Több kávéházba is bekukkantott, de a régi hangulatot nem találta már. Idegen volt számára az utcákon tülekedve siető vagy autón száguldozó emberek világa, amely nem hagyott teret és időt az egymás iránti figyelemnek és nyájasságnak. Éttermekbe tért be, ahol hiába kereste a régi ízeket és a kiszolgálás családiasságát. Mire hazaért, biztosan tudta, hogy búcsúznia kell a várostól, mert annak már nincs szüksé-

ge se rá, se hőseire, mióta elvesztette érzékét az élet igazán fontos, örök dolgai iránt.

A VÖRÖS POSTAKOCSI (Krúdy Gyula, 1914) – ALVINCZI EDUÁRD, REZEDA KÁZMÉR, Horváth Klára

KLEOFÁSNÉ KAKASA (Krédy Gyula, 1919) – PISTOLI, Kleofásné

ŐSZI UTAZÁSOK A VÖRÖS POSTAKOCSIN (Krúdy Gyula, 1917) – ALVINCZI EDUÁRD,
REZEDA KÁZMÉR, Krónprinc Irma

REZEDA KÁZMÉR SZÉP ÉLETE (Krúdy Gyula, 1933) – ALVINCZI EDUÁRD, REZEDA KÁZMÉR,
Császár Fruzsina, Johanna

SZINDBÁD HAZAMEGY (Márai Sándor, 1940) – SZINDBÁD
SZINDBÁD UTAZÁSAI (Krúdy Gyula, 1911–1915) – SZINDBÁD

VALAKIT ELVISZ AZ ÖRDÖG (Krúdy Gyula, 1928) – ALVINCZI EDUÁRD

KRÚDY Gyula (1878–1933) A vörös postakocsi, Kleofásné kakasa, Napraforgó, Őszi utazások a vörös postakocsin, Rezeda Kálmán szép élete, Szindbád utazásai, Valakit elvisz az ördög